УДК 372.8

Ольга Федорівна ЮРЧУК,
професор кафедри управління та роботи з персоналом
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ),
кандидат філологічних наук, доцент

РОЛЬ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ ПЕРСОНАЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У вищій освіті виникає потреба у встановленні компетенцій, що слугують підґрунтям подальшого дидактичного проектування. Значне місце з-поміж інших важливих складових підготовки персоналу Національної поліції України посідають комунікативні компетенції, які в результаті створюють комунікативну компетентність працівника. Встановлюється, яким чином зазначена компетентність впливає на підвищення ефективності освітнього процесу у галузевому ВНЗ МВС України, формує професійно важливі якості фахівця.

Сучасні педагогічні системи характеризуються поліваріантністю підходів до здобувачів освіти. Найбільш розробленими в теорії педагогіки є особистісно-діяльнісний, предметно-знанієвий, акмеологічний, аксіологічний підходи. На теперішньому етапі пріоритетні позиції у вищій освіті набув компетентнісний підхід, що знайшло своє відображення у Законі України від 01.07.2014 «Про вищу освіту». Відповідно до названого закону ключове поняття «компетентність» трактується як «динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти».

У такий спосіб перед менеджерами освіти, які спільно із роботодавцями розробляють освітні стандарти, постає питання щодо визначення кола тих компетенцій і компетентностей, які у подальшому дозволять випускникові ВНЗ МВС України виконувати свої професійні обов’язки на належному рівні. При цьому в якості однієї з ключових має виділятися комунікативна компетентність. Це пояснюється тим, що професійна діяльність працівника Національної поліції нерозривно пов’язана із здійсненням комунікації в її писемній та усній формах.

Було б некоректним стверджувати, що питання комунікативної компетентності не входили до сфери наукових інтересів вчених. Майже двадцять років тому Г. В. Поповою була захищена дисертація на здобуття вченого ступеню кандидата психологічних наук, присвячена комунікативній компетентності працівника ОВС [1]. Теоретичні підходи

© Юрчук О. Ф., 2017

до педагогічного розуміння ключового поняття, застосування даної категорії у підготовці фахівців різного профілю розроблялися і продовжують досліджуватися такими вченими, як О. Добротвор, О. Овчарук, Н. Стеценко, І. Щитова, В. Ягупов та інші. Попри це питання щодо ролі комунікативної компетентності у підготовці персоналу Національної поліції України з урахуванням новітніх концепцій реформування правоохоронної системи є ще недостатньо вивченим.

Враховуючи той факт, що сучасні педагогічні концепції базуються на трансформації суб'єкт-об'єктних відносин учасників освітнього процесу на суб'єкт-суб'єктні, ми дотримуємося думки, що формування комунікативної компетентності здобувача вищої освіти можливо лише за умови високого рівня її сформованості у науково-педагогічних працівників. Провідними вченими педагогічна комунікація розглядається як чинник гармонізації освітнього процесу, неодмінна умова ефективності взаємодії педагога і того, хто навчається; чинник ідентичності педагога [2]. За нашими спостереженнями, серед науково-педагогічних працівників ВНЗ МВС України доволі розповсюдженою є думка, що комунікативній компетентності мають навчати лише викладачі дисциплін мовного і психологічного профілю. Подібна позиція є хибною, оскільки навчання правничому фаху базується на аналізі текстів нормативно-правових фактів, їх інтерпретації, вмінні збирати, аналізувати, оформлювати інформаційні повідомлення відповідно до процесуальних вимог. За своєю суттю це є комунікативним процесом, а значить, для того, аби навчити майбутнього працівника Національної поліції усьому цьому, викладач сам повинен досконало володіти теорією комунікації.

Особливого значення це набуває в епоху інформаційних війн, виокремлення інформаційного права у самостійну галузь, підготовки фахівців у галузі кібербезпеки.

У такий спосіб комунікативна компетентність науково-педагогічного працівника ВНЗ МВС України має об'єднувати в собі динамічну комбінацію знань про педагогічну комунікацію і про особливості здійснення професійної комунікації випускників вишу.

З метою деталізації компетенцій, що є складовими комунікативної компетентності працівника Національної поліції України, пропонуємо авторську класифікацію, в якій виділяються:

1. *Навчально-комунікативні компетенції* – опанування змістом освіти, професійною термінологією як державною, так і іноземними мовами, вміння працювати з текстами (аналіз, реферування, компресія, розгортання, трансформування письмової форми в усну та навпаки), здійснення самоосвіти на підставі сприйняття й обробки навчальної інформації.

2. *Мовленнєво-комунікативні компетенції* – володіння лексичною та граматичною багатоманітністю державної мови, мов компактного проживання національних меншин (у разі професійної діяльності поліцейського на таких територіях), іноземних мов; ефективне застосування норм офіційно-ділового стилю при укладанні службових документів; опертя на риторичну майстерність у разі спілкування з громадами, з представниками ЗМІ.

3. *Деонтологічно-комунікативні компетенції* – засвоєння мовленнєвих норм етичної комунікативної поведінки у типових і нетипових службових ситуаціях, розуміння підґрунтя кроскультурної комунікації.

4. *Психолого-комунікативні компетенції* – формування комунікативного паспорту співрозмовнику, врахування психологічних станів, що виявляються через мовленнєву поведінку, реконструкція інтенцій особистості через вербальні, невербальні та паравербальні прояви, розмежування правдивості / неправдивості інформації, що надається партнером по спілкуванню.

5. *Інформаційно-комунікативні компетенції* – вміння працювати з даними, узятими з інформаційно-комунікативного, зокрема медійного, простору, виявляти протиправну поведінку окремих осіб, що базується на спілкуванні, через зловживання можливостями сучасних комп'ютерних технологій.

6. *Соціально-комунікативні компетенції* – створення найбільш ефективного алгоритму комунікації при груповому та масовому спілкуванні, зокрема при охороні публічного порядку, здійснення превентивних функцій у роботі з молоддю, маргінальними прошарками населення тощо.

7. *Конфліктологічно-мовленнєві компетенції* – здатність скеровувати власну мовленнєву поведінку у конфліктогенних і стресогенних ситуаціях, нейтралізувати суперечки, здійснювати роль медіатора при розборонені сторін конфлікту.

Запропонована нами концепція виходить за межі традиційних поглядів на формування комунікативної компетентності працівника Національної поліції України. Разом з тим, вважаємо, що її реалізація у практику підготовки персоналу матиме позитивний ефект і допоможе в подальшому удосконалити освітній процес у галузевих вищих навчальних закладах МВС України.

Список бібліографічних посилань

1. Попова Г. В. Профессиональная коммуникативная компетентность работника ОВД: дис. … канд. психол. наук: 19.00.01. Харьков, 1997. 163 с.

2. Педагогічна комунікація та ідентичність педагога: монографія/ Г. О. Балл, В. Л. Зливков, С. О. Копилов, Л. О. Курганська та ін.; за наук. ред. В. Л. Зливкова. Київ: Пед. думка, 2001. 160 с.

Отримано 24.02.2017